



KÄSITYÖ

kestävässä kehityksessä

Brundtlandin komission vuodelta 1987 oleva raportti Yhteinen tulevaisuutemme ja YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssi Rio de Janeirossa vuonna 1992 korostavat voimakkaasti jatkuvan kasvun ideologian korvaamista kestäväen kehityksen periaatteella. Tämä edellyttää, että ihmiskunnan nykyiset tarpeet tulee tyydyttää oikeudenmukaisesti ja tuboamatta seuraavien sukupolvien mahdollisuuksia omien elintarpeidensa tyydyttämiseen.

Esitettyssä kuviossa tarkastelen kestäväää kehitystä neljästä näkökulmasta: *ekologinen kestävyys, kulttuurinen kestävyys, sosiaalinen kestävyys ja taloudellinen kestävyys*. Kuvion liikkuva ulkokehä kuvaa sitä, että nämä neljä osa-aluetta ovat jatkuvassa vuorovaikutuksessa keskenään. Kuvion sisäkehällä ovat *arvot, tiedot ja taidot*, jotka ovat sekä yhteydessä toisiinsa että liittyvät kaikkiin kestäväen kehityksen osa-alueisiin. Ympäristökasvatuksen vaikutuksia tutkineet Hungerford ja Volk ovat useiden muiden tutkijoiden tavoin tulleet siihen tulokseen, että pelkkä ekologian perusteiden tuntemus ja tieto eivät suoravivaisesti johda elämän arvojen ja asenteiden muuttumiseen ja ympäristömyötäiseen käyttäytymiseen. Muutoksen edellytyksenä on henkilökohtainen kokemus luonnosta ja sitä kautta oman luontosuhteen syntyminen. Tämän suhteen luomiseen käsityö voi osaltaan vaikuttaa.

Seuraavaksi tarkastelen yksityiskohtaisemmin käsityötä kestävässä kehityksessä. Luonto, ihminen ja yhteiskunta ovat hierarkkisessa suhteessa toisiinsa, ja siksi kaiken perusta onkin *ekologinen kestävyys*. Käsityöntekijän on tuotteita suunnitellessaan ja valmistessaan otettava

huomioon ne ympäristövaikutukset, joita tuotteen koko elinkaareen sisältyy. Käsityöntekijän yhteys materiaaliin ja sen käyttöönnottoon on usein niin läheinen, että hänellä on hyvät mahdollisuudet toimia luontoa säästävällä tavalla.

Kulttuurinen kestävyys edellyttää, että kehitys on sopuisoinnussa ihmisten kulttuurin ja arvojen kanssa. Kulttuurisesti kestäväen kehityksen on rakennuttava kunkin kansan omalle kulttuuriperinnölle ja arvomaailmalle, jotta sillä olisi edellytykset jatkua ja kehittyä. Roomanklubilainen Pentti Malaska korostaaakin sitä, että jokainen kansa-

kunta ylläpitää omalla kulttuurillaan maailmanyhteisön kulttuurien moninaisuutta, jota pidetään yhtenä inhimillisen edistyksen olennaisena tunnusmerkkinä. Suomessa käsityöperinne ei ole katennut, vaan se jatkuu voimakkaana itseään jatkuvasti uudistaen. Suomalaisen käsityön voima on ollut ja on edelleen vahvassa käsityötadossa sekä persoonallisessa ja luonnonläheisessä muotoilussa.

Sosiaalisessa kestävyys on kysymys sekä yksilön elämäntalouden parantamisesta että yhteisöllisyyden huomioonottamisesta. Perinteisessä teollisessa työorganisaatiossa työt on jaet-

tu suunnitteleviin ja suorittaviin töihin, mikä on merkinnyt samalla yksilön kehittymismahdollisuuksien vähenemistä. Käsityön tekemisessä kehittyvät sekä työn luova, itsenäinen suunnittelu että rationaalinen työskentely. Täten luodaan valmiudet sellaiselle osaamiselle, jolle on käyttöä jatkuvasti muuttuvassa maailmassa.

Sosiaalista kestävyttä voidaan edistää kiinnittämällä huomiota niihin työolosuhteisiin ja siihen työilmapiiriin, missä työtä tehdään. Maailmanlaajana ongelmana on lähinnä kehitysmaiden työolosuhteet. Paikallisella tasolla monelle käsityötä harrastavalle kurssit ja kerhot ovat tärkeä "henkireikä". Mikäli meidän on opittava elämään jatkuvan suurtyöttömyyden kanssa, saattaa käsityön sosiaalisilla ulottuvuuksilla olla uskomattoman suuri merkitys ihmisten henkelle hyvinvoinnille.

Taloudellinen kestävyys edellyttää, että kehitys on taloudellisesti kestäväällä pohjalla. Teknologiaa kehittämällä pyritään tuottamaan enemmän vähemmillä luonnonvaroilla. Tehokas tuotanto ja kestävä kehitys ovatkin tavallaan saman asian kaksi ulottuvuutta. Käsityöntekijän ja varsinkin käsityöllisen yrittäjän kannattaakin tuoda selvästi esille oman tuottamisensa ympäristövaikutukset. Tulevaisuudessa

KESTÄVÄN KEHITYKSEN ULOTTUVUUDET





Alitoksen edellytyksenä on henkilökohtainen kokemus luonnosta ja sitä kautta oman hiontasubiteen synlyminen. Tämän subiteen hiontasubiteen käsityö voi osaltaan vaikuttaa. Peattilan viinittilan tunnelmaa. Tölkassa kesällä 1996. Kuva Kati Elko-Rouhainen.

ympäristöä säästävä suunnittelu ja tuottaminen tulee olemaan yksi tuotteen laadun kriteeri. Käsitöyrittäjyydellä voidaan Suomen kaltaisessa maassa luoda uusia työpaikkoja ja sitä kautta sekä taloudellista että henkistä hyvinvointia. Työelämässä tapahtuva kehitys antaa aiheen uskoa, että käsityötaidon merkitys kasvaa. Tätä käsityötä tukee tulevaisuuden tutkija Mika Mannermaa, joka kirjoittaa, että tosiyö, eli nk. tuottava työ, on siir-

tymässä tehtaista studioihin, prototyyppien ideointiin ja valmistukseen, tietoon ja osaamiseen, laatuun, etiikkaan ja estetiikkaan.

Ympäristömyönteisen käsityöläisen teesit

Kestävä kehitys on laaja kokonaisuus, jota on vaikea hahmottaa. Ympäristöongelmien tavoin kestävä kehityksen mukaiset ratkaisut eivät ole toisistaan ir-

rallisia, vaan ne edellyttävät asioiden tarkastelua kokonaisuuksina. Ympäristöä kunnioittavalla, ekologian perustiedot omaavalla ja taitavalla käsityöntekijällä on mahdollisuuksia valita lukuisia erilaisia teitä matkalla kestävään kehitykseen. Seuraavaan ole koonnut eräitä asioita, jotka voivat helpottaa näiden teiden valinnassa. Ympäristömyönteisen käsityöläisen teesit:

- suunnittele vain todelliseen

tarpeeseen tehtyjä tuotteita

- käytä mahdollisimman ympäristömyönteisiä materiaaleja
- harkitse tarkkaan, että materiaalien ominaisuudet vastaavat tuotteen käyttötarkoitusta
- hyödynnä materiaalit mahdollisimman tarkkaan
- suunnittele tuotantoprosessit mahdollisimman ympäristömyönteisiksi
- ota tuotesuunnittelussa huomioon tuotteen käyttö ja hoito- toimenpiteet
- ota tuotesuunnittelussa huomioon se, että tuote pitää olla helposti purettava, korjattava, muunneltava, huollettava ja kierrätettävä
- suunnittele tuote monikäyttöiseksi, pitkäikäiseksi ja malliltaan ajattomaksi
- vältä tarpeettomia kuljetuksia
- suosi kierrätettäviä pakkauksia.

TEKSTI ULLA SUOJANEN
KUVA KATARIINA SOKKA

Kirjallisuutta:

- Heinonen R.E., Malaska P., Pietarinen J., Pietikäinen S. & Päivänsalo P.: *Elämän säilyttämisen etiikka. Sarja B: Raportit ja selvitykset 4. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus, Pallosalama Oy, Turku 1993.*
- Hungerford H.R. & Volk T.L.: *Changing learner behavior through environmental education. Journal of Environmental Education 21 (3), 8-21, 1990.*
- Kestävä kehitys ja Suomi. Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle kestävään kehitykseen tähtäävistä toimista. Valtion painatuskeskus, Helsinki 1990.
- Malaska P.: *Avoimet ja suppeat systeemit. Weilin & Göös, Tapiola 1979.*
- Mannermaa M.: *Tulevaisuus – murroksesta mosaikkiin. Otava, Helsinki 1993.*
- Papanek V.: *The Green Imperative. Ecology and Ethics in Design and Architecture. Thames and Hudson, London 1995.*
- Reid D.: *Sustainable Development. An Introductory Guide. Earthscan Publications Ltd, London 1995.*
- Suojanen U.: *Vihreät tekstiilit. Tekstiilien ympäristövaikutuksista. Yliopistopaino, Helsinki 1995.*
- UNCED. *United Nations Conference on Environment and Development held in Rio de Janeiro 3.-14.6.1992. Ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö, Helsinki 1993.*
- WCED. *Our Common Future (The Brundtland Report). World Commission on Environment and Development. Oxford University Press, Oxford 1987.*